

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ
ด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา
อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี*

THE APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA PATH OF
ACCOMPLISHMENT TO ENHANCE THE QUALITY OF WASTE MANAGEMENT
SERVICES OF THAMAKA SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
AT THAMAKA DISTRICT IN KANCHANABURI PROVINCE

บุญยวีร์ ไม้เลื่อย, ชญาดา เข้มเพชร, ธิติวดี หมั่นมี

Bunyavee Mailuay, Chayada Khemphetch, Thitiwut Manmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 0928825689aa46@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และ 3. นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 373 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2. ผู้ชำนาญด้านสาธารณสุข 3. ผู้นำประชาชน และ 4. ผู้รู้ด้านพุทธธรรมได้กำหนดไว้ทั้งหมด จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความเสมอภาค ความทันเวลา ความเพียงพอ ความต่อเนื่อง และความก้าวหน้าอยู่ใน

ระดับมาก 2. หลักอภิยาธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกาในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .456$) และ 3. การประยุกต์ใช้หลักอภิยาธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: หลักอภิยาธรรม; ส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ; การจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

This research article aims to: 1. To study the level of service quality in solid waste management of Thamaka Sub-District Administrative Organization, Tha Maka District, Kanchanaburi Province; 2. To study the relationship between the Four Iddhipāda and the quality of solid waste management services of Thamaka Sub-District Administrative Organization, Thamaka District, Kanchanaburi Province; and 3. To propose the application of Iddhipādadhamma to enhance the quality of solid waste management services of Thamaka Sub-District Administrative Organization, Tha maka District, Kanchanaburi Province. The research methodology employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The quantitative research used a survey method through questionnaires, with a stratified random sampling technique applied to a sample of 373 participants. The qualitative research was conducted through in-depth interviews with key informants. Data were collected by distributing questionnaires and conducting interviews with key informant groups, including personnel of the Sub-District Administrative Organization, public health specialists, community leaders, and experts in Buddhist principles, totaling 10 monks/persons.

Findings were as follows: 1. The overall quality of solid waste management services provided by Tha Maka Subdistrict Administrative Organization was at a high level in all aspects, including equity, timeliness, adequacy, continuity, and progress; 2. The Four Iddhipada principles were positively correlated with the management of Tha Maka Subdistrict Administrative Organization at a moderate level and were statistically

significant ($r = .456$); and 3. The application of Iddhipāda Dhamma, namely Chanda, Viriya, Citta, and Vimamsa, can be used as practical guidelines to enhance the quality of solid waste management services by strengthening motivation, continuity in work performance, and sustainability of environmental management at the local level.

Keywords: Iddhipāda Principles; Service Quality Enhancement; Solid Waste Management

บทนำ

ขยะมูลฝอยถือเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญของชุมชนทั่วโลกและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี สาเหตุหลักเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และวิถีชีวิตของคนและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เลียนแบบค่านิยมตะวันตก เช่นการใช้ชีวิต การบริโภคอุปโภค ตามกระแสนิยมจึงนำไปสู่การผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่สูงมากยิ่งขึ้น (ส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดอุทัยธานี, 2555) เกิดขึ้นตอนการผลิตที่ใช้สารเคมีและสิ่งแปลกปลอมเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่เหลือจากการผลิตหรือการบริโภค ใช้สอยกลายเป็นขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายหรือกำจัดได้ยาก จึงทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาใหญ่ในระดับประเทศ ปัญหาขยะมูลฝอยส่วนใหญ่มีต้นเหตุมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ขาดความตระหนักรู้ และขาดจิตสำนึกในประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งยังยึดถือค่านิยมทางวัตถุ และขาดจริยธรรม จนส่งผลให้เกิดปัญหาความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นตอนต้นทาง กลางทาง ไปจนถึงปลายทางอย่างเหมาะสม

ตามหลักของสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม ขยะเหล่านี้อาจสะสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยและของเสียจากภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงจนเกินขีดความสามารถของระบบจัดการที่มีอยู่ และกำลังกลายเป็นภาระหนักที่อาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในอนาคต หากไม่มีการวางแผนและรับมืออย่างจริงจัง จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด จึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ช่วงเวลาวิกฤตที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคการศึกษา จำเป็นต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบและจริงจัง เพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยต้องพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการจัดการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ตอบโจทย์ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนในระยะยาว (สันชัย พรหมสิทธิ์, 2562) การกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จำเป็นต้องพึ่งพาท้องค์ประกอบหลายด้านที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ การคัดแยกขยะแหล่งกำเนิด ไม่เพียงช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดในขั้นสุดท้าย แต่ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะได้อย่างเป็นรูปธรรม

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะอย่างถูกต้อง ตามกระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมดูแลและร่วมแก้ไขปัญหาขยะในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจิตสำนึกของคนในสังคม จะช่วยให้การทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจึงเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารจะต้องใช้ในการครองงานเพราะประเทศต้องการคนทำงาน เป็นผู้มีประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองความเจริญก้าวหน้าของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือหน่วยงานอย่างแท้จริง คุณค่าของผู้บริหารงานคือผลสำเร็จหรือผลงานที่เกิดขึ้น ดังสุภาษิตที่ว่า ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน ผู้บริหารใช้อิทธิบาทธรรม เป็นหลักธรรมในการบริหารย่อมจะกลายเป็นศูนย์รวมใจรวมงาน และสามารถจัดการให้งานบรรลุผลไปได้ด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชมรรณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2526)

ผู้วิจัยจึงสนใจองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกาเป็นพื้นที่วิจัยที่สะท้อนบริบทของการพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงเหมาะสำหรับการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและนโยบายรัฐ ในผลกระทบและปัญหาของการกำจัดขยะมูลฝอยในสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และประเด็นสำคัญคือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้บุคลากรนำหลักธรรมมาพัฒนาส่งเสริมตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรและชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีให้มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนให้เกิดผลอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการด้านจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับคุณภาพการให้บริการด้านจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชน ที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี ขึ้นไป จำนวน 5,373 คนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน ที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีในการศึกษาครั้งนี้ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) และดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ชำนาญด้านสาธารณสุข จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้นำประชาชน จำนวน 3 คน และ กลุ่มที่ 4 ผู้รู้ด้านพุทธธรรม จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบกำหนดคำตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1. ฉันทะ 2. วิริยะ 3. จิตตะ และ 4. วิมังสา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอยของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การให้บริการอย่างเสมอภาค

2. การให้บริการอย่างทันเวลา 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และ 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า รวมทั้งหมด 25 ข้อ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 373 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วน จำนวน 373 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูล พร้อมบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหา จากนั้นถอดความข้อมูลทั้งหมด จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ด้วยวิธีที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การจัดทำผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการให้บริการ การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และใช้สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาในเชิงลึกและสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์จริง

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกาในภาพรวมทุกด้านดังนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.37) ดังนี้ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการ

อย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.57) และระดับความคิดเห็นตามหลักอิทธิบาทคุณภาพการให้บริการด้านจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.30) ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นตามหลักอิทธิบาทธรรมของประชาชนที่มีต่อคุณภาพให้การบริการจัดการด้านขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา โดยภาพรวม

ระดับคุณภาพให้การบริการจัดการ ด้านขยะมูลฝอยขององค์การบริหาร ส่วนตำบลท่ามะกา	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.08	0.57	มาก
2. ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา	4.16	0.56	มาก
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	4.13	0.55	มาก
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.16	0.60	มาก
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.21	0.57	มาก
ภาพรวม	4.14	0.37	มาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา ดังนี้

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับคุณภาพการให้บริการด้านจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม					
	คุณภาพ การให้บริการ ด้านการจัดการ โดยภาพรวม	1. ด้านการให้บริการ อย่างเสมอภาค	2. ด้านการให้บริการ อย่างทันต่อเวลา	3. ด้านการให้บริการ อย่างเพียงพอ	4. ด้านการให้บริการ อย่างต่อเนื่อง	5. ด้านการให้บริการ อย่างก้าวหน้า
ตัวแปรอิสระ						
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.456	.019	.037	.120	.035	.021
1. ด้านฉันทะ	1.00**	.012	.117*	.065	.084	.065
2. ด้านวิริยะ	.183**	.111*	.123*	.109*	.100	.097
3. ด้านจิตตะ	.240**	.049	.056	.051	.090	.100
4. ด้านวิมังสา	.275**	.098	.167**	.177**	.157**	.144**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .456$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้มีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงบวกด้านคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูล

ฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = 1.00$) ด้านวิริยะมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r = .183^{**}$) ด้านจิตตะมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำถึงปานกลาง ($r = .240^{**}$) และด้านวิมังสามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำถึงปานกลาง ($r = .275^{**}$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของคุณภาพการให้บริการรายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำถึงปานกลาง และมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา นำมาใช้ส่งเสริมคุณภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการปลูกฝังฉันทะ ให้บุคลากรและประชาชนมีจิตสำนึกในสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะ จากนั้นส่งเสริมวิริยะ ด้วยการกระตุ้นให้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการแยกขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ ต้องส่งเสริมจิตตะ โดยให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น การคัดแยกขยะ การรีไซเคิล และแนวทางลดการใช้พลาสติก ตลอดจนจัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนัก เช่น การรณรงค์หรืออบรมในชุมชน ส่วนวิมังสา ควรนำมาใช้ในส่วนตอนการประเมินผล เช่น การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาขยะล้นเมือง นำมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ปริมาณขยะลดลง ด้านความเสมอภาค ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป มีจิตสำนึกร่วมในการรักษาความสะอาด เช่น การจัดกิจกรรมอบรมการแยกขยะให้ทุกชุมชน จัดอบรมแยกขยะให้ทั้งชุมชนเมืองและชนบทอย่างทั่วถึง ด้านความเพียงพอ ทำให้เกิดความพยายามอย่างพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การคัดแยกขยะต้นทาง ลดการใช้ถุงพลาสติก และนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ ด้านความต่อเนื่อง ในการปฏิบัติงานช่วยให้การจัดการขยะมีระบบ เช่น มีวันเก็บขยะประจำอย่างต่อเนื่อง การติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ด้านความทันเวลา แก้ปัญหาให้ทันท่วงที เช่น หากพบปัญหาขยะล้น ใช้วิธีสื่อสารดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และประชาชนสัมพันธ์ให้ช่วยแยกขยะก่อนทิ้ง ด้านความก้าวหน้า การใช้หลักอิทธิบาทอย่างครบถ้วนจะผลักดันให้เกิดนวัตกรรม เช่น การจัดการขยะด้วยเทคโนโลยีรีไซเคิลอัตโนมัติ ตลอดจนการสร้างนโยบายที่ตอบโจทย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและติดตั้งถังอัจฉริยะในชุมชนเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพจากองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอย เป็นกรอบแนวคิดและเครื่องมือเชิงหลักที่เชื่อมโยงกันในการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการการนำหลักอิทธิบาทธรรม มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

แต่ยังสามารถนำกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถสะท้อนผ่านพฤติกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่าระดับความคิดเห็นหลักอิทธิบาทธรรมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ค้นพบการนำหลักอิทธิบาทธรรมช่วยปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่บุคลากรในการให้บริการประชาชนด้วยความเสียสละ สุภาพ ไม่เลือกปฏิบัติและสะท้อนให้เห็นการส่งเสริมการพัฒนาตนเองและความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ เพื่อประโยชน์ต่อองค์กรและผู้รับบริการอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศี จันทราประภาวัฒน์ และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิผลการจัดการขยะ ของเทศบาลนครลำปาง พบว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดเป็นการส่งเสริมประสิทธิผลการจัดการ และยังเป็นผลลัพธ์ที่ทำให้เทศบาลนครลำปางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และดำเนินตามนโยบายของเทศบาลนครได้ดียิ่งขึ้นด้วย

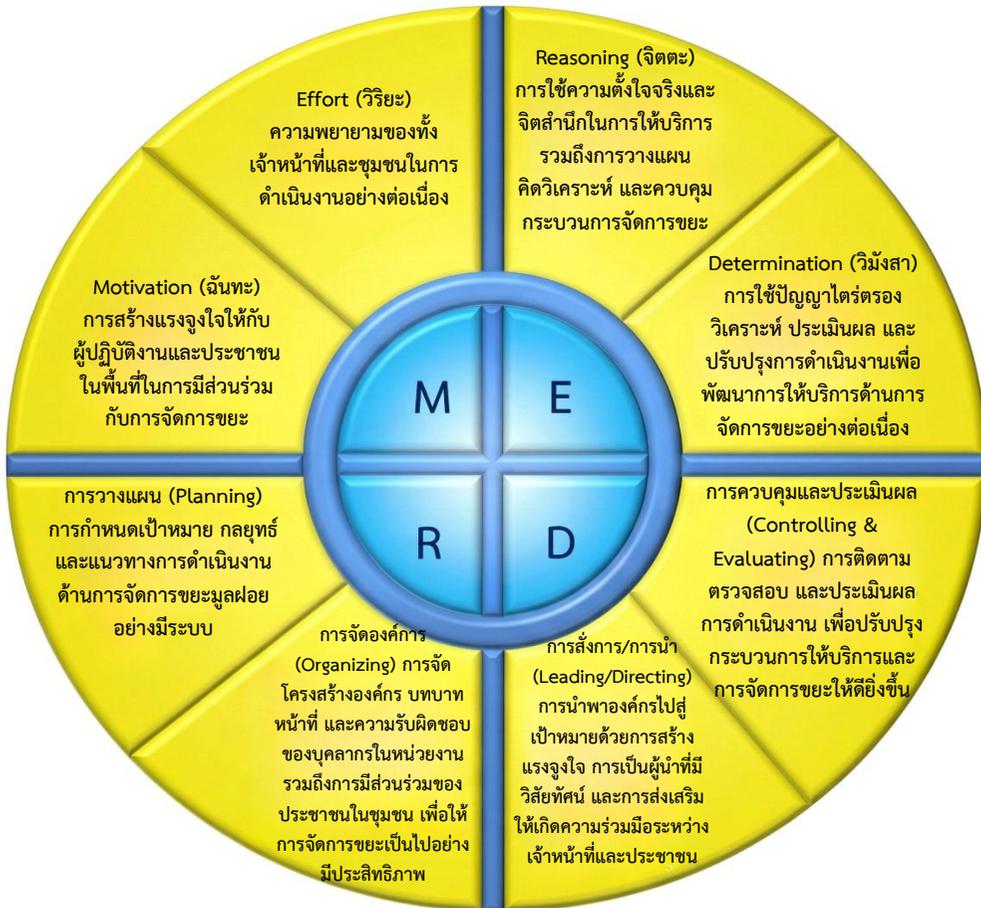
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .456$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้มีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์เชิงบวกด้านคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา สอดคล้องกับงานวิจัยของแม่ชีกฤษณา รักษาโฉม และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักการจัดการขยะและหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมวิถีพุทธสำหรับจัดการขยะในชุมชน พบว่า หลักการจัดการขยะประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ การคัดแยกขยะ การจัดการตามหลัก 3Rs หน้าบ้านน่ามอง และบ้านสวยเมืองสะอาด ขณะที่หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการขยะ ได้แก่ สัมมาทิฐิ อิทธิบาท และสัมมัตถทาน อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เชิงปรัชญาพบว่า หลักการจัดการขยะมุ่งเน้นเพียงการปฏิบัติ แต่ยังขาดการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนหลักพุทธธรรมแม้มีคุณค่าเชิงจริยธรรม แต่หากไม่ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน อาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

3. การประยุกต์ใช้แนวทางเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หน่วยงานให้ความสำคัญต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้มีการวางแผนจัดการขยะอย่างเป็นระบบ พัฒนานโยบายและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับบริบท

พื้นที่ รณรงค์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะ และนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริภูษิตินิ ศาตราสกุลปรกรณ์ และสายันท์ อินันันใจ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลัก พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งพบว่า การพัฒนาระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการให้ความรู้แก่ประชาชน การจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การให้คำปรึกษาและสนับสนุนเชิงปฏิบัติ ตลอดจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ อันส่งผลให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพ การให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอ ท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูล ฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้างหรือ ทรัพยากรเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากการบูรณาการองค์ประกอบด้านการบริหาร จัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการพัฒนาการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์มาประมวลเป็นองค์ความรู้จากการ วิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และ ผลลัพธ์ของการจัดการขยะมูลฝอยในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม และจากการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนนโยบาย การบริหารจัดการ และการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อมุ่งสู่การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและ ยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักกอิทธิบาทธรรม เพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี การสังเคราะห์งานวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ซึ่งนำมาพัฒนาเป็น MERD โมเดล โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ด้านการวางแผน (Planning) การกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีระบบ

ด้านการจัดองค์การ (Organizing) การจัดโครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรในหน่วยงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการสั่งการ/การนำ (Leading/Directing) การนำพาคอร์ปไปสู่เป้าหมาย ด้วยการสร้างแรงจูงใจ การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน

ด้านการควบคุมและประเมินผล (Controlling & Evaluating) การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้บริการและการจัดการขยะให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพต้องบริหารอย่างเป็นระบบ ทั้งการวางแผน จัดองค์กร สั่งการ และประเมินผล โดยเน้นความร่วมมือจากประชาชน เพื่อความยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมในการทำงานของบุคลากรและชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา รวมทั้งประชาชนในพื้นที่เกิดความรักสร้างจิตสำนึก ในการดูแลรักษาความสะอาด และการจัดการขยะ เช่น การประกวดหมู่บ้านสะอาด การรณรงค์คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เกิดความตระหนักและแรงผลักดันให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

2. พัฒนาในการปฏิบัติงานควรมีการกำหนดแนวทางและแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา พร้อมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความรับผิดชอบ การจัดการขยะอันตราย และการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล

3. ควรปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่มีใจรักในการให้บริการและเอาใจใส่ในการจัดการปัญหาขยะอย่างรอบด้าน เช่น การตอบรับคำร้องเรียนของชาวบ้าน และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพและเกิดความพึงพอใจในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ส่งเสริมความรักและศรัทธาในงานบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา ควรมีการปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกและเกิดแรงจูงใจ ส่งผลให้มีความตั้งใจและเต็มใจในการให้บริการประชาชนมากขึ้น

2. พัฒนาทักษะและความสามารถเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา จัดอบรมหรือเวิร์กช็อปที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การคัดแยกขยะ การรีไซเคิล และแนวทางจัดการขยะอันตราย เพื่อยกระดับคุณภาพงานบริการอย่างเป็นรูปธรรม

3. สร้างระบบติดตามผลและประเมินตนเอง ออกแบบระบบการประเมินผลการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะกา สามารถทบทวนปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง รวมถึงสร้างแรงจูงใจผ่านระบบรางวัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบเพิ่มประสิทธิภาพ และการปฏิบัติงานด้านบริการ

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ กับคุณภาพการให้บริการ เช่น สังคหวัตถุธรรม หรือหลักทศพิธราชธรรมเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของแต่ละหลักธรรมในการส่งเสริมการให้บริการ

3. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีมิติที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบและความสม่ำเสมอเพื่อวัดผลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกศี จันทราประภาวัฒน์ และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิผลการจัดการขยะของเทศบาลนครลำปาง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(1), 59–73.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2526). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม และคณะ. (2568). การบูรณาการหลักการจัดการขยะและหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างสรรค์ นวัตกรรมวิถีพุทธสำหรับจัดการขยะในชุมชน. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 8(1), 261–278.
- ส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดอุทัยธานี. (2555). *คู่มือองค์ความรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอย*. สืบค้น 6 มกราคม 2568, จาก <https://www.uthaithani.go.th/MainMenu/km/KM55/knowledge1.pdf>
- สันชัย พรหมสิทธิ์. (2562). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(1), 67–81.

- สิฏฐิณี ศาธราสกุลปรกรณ์ และสายัณห์ อินนันใจ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมบทบาทของนักรการเมืองท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ของเทศบาลตำบลป่าเมต อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร์*, 10(1), 53-69.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.